

Nositelé medaile a ceny Učené společnosti České republiky v roce 2017

V r. 2004, k 10. výročí založení, ustavila Učená společnost své nejvýznamnější ocenění – Medaili za zásluhy o rozvoj vědy, aby ocenila především osobnosti, které se zasloužily o rozvoj vědy v naší zemi. Na XXIII. valném shromáždění 15. května 2017 obdrželi Numisma Honoris Societatis Scientiarum Bohemicae:

● Prof. dr. Zdeňka Hledíková, CSc.

Zdeňka Hledíková je emeritní profesorkou katedry pomocných věd historických a archivního studia na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde po krátké činnosti v archivních službách působí od r. 1960. V r. 1995 se stala ředitelkou obnoveného Historického ústavu v Římě a výrazně se zasloužila o integraci tohoto pracoviště do struktury humanitně orientovaných ústavů mezinárodní vědecké komunity. O vědeckém významu prof. Hledíkové svědčí vedle vyznamenání papežského stolce také publikace rozsáhlých edic ve spolupráci s kolegy, řada knih a rozprav, kromě češtiny v italštině, němčině a francouzštině. Prof. Zdeňka Hledíková je nejvýznamnějším historikem českých církevních dějin v širokém kontextu obecné české historie druhé poloviny 20. stol. a počátku 21. stol., bez nadsázky patří k významným osobnostem této problematiky v naší historiografii.

● RNDr. Jan Květ, CSc., dr. h. c.

Jeho přínos vědě tkví stejnou měrou jak ve vlastní badatelské práci, soustředěné na produkční ekologii rostlin a mokřadů, tak v úsilí o rozvíjení rostlinné ekofyziologie u nás a o zapojení českých zemí do mezinárodních programů a společností (více také v Živě 2013, 4: LXXX–LXXXI). Vystudoval anatomii a fyziologii rostlin na Biologické fakultě UK v Praze, vědeckou výchovou prošel v Geobotanické laboratoři ČSAV, z níž v r. 1962 vznikl Botanický

ústav ČSAV, od r. 1993 AV ČR. V tomto ústavu, postupně v Průhoncích, Brně a od r. 1973 v hydrobotanickém oddělení v Třeboni, se zaměřil na produkční ekologii rostlin a jejich společenstev, včetně bilancí minerálních živin a vody. Po r. 1989 spoluzakládal Biologickou fakultu Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, dnešní Přírodovědeckou fakultu, v níž též vyučuje. Vychoval mnoho odborníků, založil u nás vědeckou školu ekofyziologie mokřadů. V současnosti pracuje na katedře biologie ekosystémů PŘF JU a v Ústavu výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i. Jako poslanec České národní rady v letech 1990–92 se aktivně podílel na tvorbě našeho environmentálního zákonodárství, zejména zákona na ochranu přírody a krajiny a zákona o posuzování vlivu lidských činností na životní prostředí. Získal významné národní i zahraniční pocty a ocenění. Svou pracovitostí, vědeckým zápalem, tvořivostí, poctivostí, mezinárodní úrovní, kooperativností, zodpovědností a altruismem ovlivnil velkou rodinu mladých biologů. Je členem Učené společnosti České republiky.

● prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., dr. h. c.

Tento významný vědec v oboru ochrany životního prostředí se aktivně věnuje uvedenému problematice v široce chápaném kontextu udržitelného rozvoje. V současnosti je zástupcem ředitele Centra pro životní prostředí. Ve své práci se zabývá analytickou chemií, atmosférickou chemií, biogeochemií, environmentálními vědami, ekologií, ekonomikou, výchovou a obecně politikou. Je autorem, spoluautorem a editorem stovek odborných a vědeckých článků, kapitol v monografiích a knihách, překladů a edicí. Své poznatky a zkušenosti převáděl do účinné environmentální politiky

ČR, ať již jako ministr pro životní prostředí (1989–91), či v dalších významných funkcích. Působil v četných evropských a světových výborech a organizacích pro otázky životního prostředí. Za svou činnost byl oceněn domácími i zahraničními poctami.

Cena Učené společnosti ČR je udělována za významný výsledek tvůrčí práce v badatelském nebo cíleném výzkumu osobnostem, které jsou občany naší republiky, pracují v České republice a nejsou členy Učené společnosti, a to v kategorii vědecký pracovník, mladší vědecký pracovník a středoškolský student. Od r. 2009 ji mohou získat i pedagogičtí pracovníci, kteří podporují zájem o vědu a výzkum na středních školách, vytvářejí podmínky pro individuální činnost svých studentů a za vynikající výsledky studentů v soutěžích. Od r. 2015 se tato cena uděluje ve spolupráci s Nadačním fondem Neuron a nese název Společná cena Učené společnosti ČR a Nadačního fondu Neuron.

● doc. Mgr. Tomáš Doležal, Ph.D.

Získal cenu v kategorii vědecký pracovník za ověření nového konceptu sobecké imunity a jako výraz ocenění jeho vědecké a pedagogické práce. T. Doležal je vedoucím katedry molekulární biologie a genetiky na PŘF Jihočeské univerzity, kde vytvořil a vede tým, který odhalil úlohu extracelulárního adenosinu v regulaci energie během imunitní odpovědi, experimentálně ověřil nový teoretický koncept sobecké imunity a studuje mutagenézi pomocí homologní rekombinace u octomilky *Drosophila melanogaster*.

● PhDr. Kateřina Králová, Ph.D.

převzala cenu Učené společnosti ČR v kategorii mladší vědecký pracovník za vynikající výsledky výzkumu soudobých evropských dějin a holocaustu, dosahující mimořádného mezinárodního ohlasu. Kateřina Králová se zaměřuje na soudobé dějiny Řecka a šířeji Balkánu, zejména ve vztahu k nacistické okupaci, holocaustu a poválečné Spolkové republice Německo, resp. Československu. Studovala na Univerzitě Karlově a na Philipps-Universität Marburg, nyní pracuje na Fakultě sociálních věd UK v Praze.

● MUDr. Miloslav Kverka, Ph.D.

Oceněn byl za studie mikrobiomu při chronických onemocněních. Ve své práci se zaměřuje především na interakci komenzálních bakterií se slizničním imunitním systémem, úspěšně rozšířil spektrum technik buněčné a molekulární imunologie v laboratoři, zavedl a využil proteinový microarray, aplikoval analýzu mikrobiomu jak u experimentálních (zvířecích) modelů lidských chorob, tak u chronicky nemocných pacientů. Byl hlavním řešitelem českých i zahraničních projektů, úspěšně buduje vlastní vědeckou školu. Publikuje v renomovaných mezinárodních časopisech a jeho příspěvky byly opakovaně vybrány k ústní prezentaci na důležitých

1 Ze zasedání Učené společnosti České republiky v sále historické budovy Karolína v Praze 15. května 2017.

Foto S. Kyselová, AV ČR

mezinárodních konferencích. Je i vynikajícím pedagogem na PFF UK.

Cena Učené společnosti ČR v kategorii středoškolský student byla udělena:

- Simoně Buryškové z Gymnázia Matyáše Lercha v Brně za studii Vliv přesnosti kalibrační křivky filmových dozimetru na výsledky měření klinických plánů v radiační onkologii;
- Lukáši Fiedlerovi z Gymnázia v Českých Budějovicích, Jírovceva, za práci Padesát odstínů sluníčka východního a pohlavně přenosná choroba;
- Matěji Chytrému ze Střední průmyslové školy chemické v Brně za studii Porovnání diverzity malakofauny přírodní rezervace U Nového hradu na Blanensku a přilehlé zříceniny;
- Alexandru Jankovovi z Matičního gymnázia v Ostravě za zpracování tématu Basilejský problém;
- Janě Kopecké z Gymnázia Aloise Jiráska v Litomyšli za studii Sebranický Orel;
- Martinu Mátlvi z Gymnázia v Brně, tř. Kpt. Jaroše, za práci Identifikace dsRNA mykovirů ve fytopatogenní houbě *Fusarium oxysporum*;

● Karině Movsesjanové z Prvního českého gymnázia v Karlových Varech za studii Mutace v DNA-opravném proteinu RAD51 a jeho úloha při genomové nestabilitě a vzniku nádorů;

● Martinu Orságovi z Gymnázia ve Vyškově za studii Sorpce a desorpce radionuklidů na vybraných povrchích;

● Danielu Pluskalovi z Gymnázia v Brně-Řečkovicech za studii Analýza katalytických aminokyselin halogenalkandehalogenázy, luciferázy a jejich rekonstruovaného předka;

● Anně Sedláčkové z Lepařova gymnázia v Jičíně za téma Z historie židovského osídlení v Jičíně v letech 1900–48.

Učená společnost České republiky a Nadační fond Neuron udělily společnou cenu pro pedagogy

● Mgr. Petru Šimovi

Petr Šíma vyučuje na Gymnáziu Botičská v Praze. Je znám jako výborný pedagog i odborník, kterého jak vedení školy, tak především studenti oceňují pro velmi nápaditě a inovativně vedenou výuku. Studentům se věnuje i ve svém volném čase, výborně je např. připravuje na Biologickou olympiádu. Na Gymnáziu Botičská založil

Informační centrum přírodovědných soutěží (ICPS), které podporuje studenty pražských středních škol v přípravě na různé soutěže s tímto zaměřením. Jde o učitele vyhledávaného pro náslechy vysokoškolských studentů, člena komisí pro státní zkoušky i experta zvaného na oborové semináře.

● RNDr. Květě Tůmové

Květa Tůmová vyučuje chemii a biologii na Česko-anglickém gymnáziu v Českých Budějovicích. Celý profesní život se snaží svým žákům ukazovat krásy přírodních věd a vzbudit touhu věnovat se vědě. Organizuje aktivity, které ukazují využití přírodovědných poznatků v reálném životě – exkurze do různých institucí, přednášky odborníků z různých oborů. Její žáci se umísťují na předních místech v různých soutěžích, řada z nich pak pokračuje ve studiu na vysokých školách v ČR i v zahraničí. Umožňuje studentům vymyslet si vlastní výzkumný úkol, a pokud to jde, realizovat ho ve školní laboratoři. Zároveň hledá pro ně možnosti pracovat v laboratořích pod vedením odborníků.

Více na www.learned.cz

Mimořádný úspěch českých studentů na Mezinárodní biologické olympiádě

V týdnu 20.–30. července 2017 hostilo anglické město Coventry (Warwick University) 245 středoškolských biologů ze 70 zemí, kteří zde na Mezinárodní biologické olympiádě soutěžili o co nejlepší umístění.

Naši soutěžící tam dosáhli mimořádného úspěchu: po téměř 20 letech se jim podařilo získat zlatou medaili, navíc při zisku pátého místa v absolutním pořadí (na mezinárodních přírodovědných olympiádách se zlaté medaile udělují 10 % nejlepších, dalších 20 % získá stříbrné, 30 % medaile bronzové). Jako kdyby Čech získal medai-

li v ryze asijském sportu – v posledních letech vítězí studenti ze Singapuru, Číny, Tchaj-wanu, Jižní Koreje, nebo potomci asijských imigrantů z dalších států (USA, Austrálie, Nový Zéland). Až letos se podařilo uspět Kateřině Kubíkové (Gymnázium Botičská, Praha 2), která se umístila na pátém místě (za vítězem Hayou Zhou z Číny, druhým Alexanderem Tsao z USA, třetí Aditi Saayujya a čtvrtým Číňanem Zihao Wangem). Získala jubilejní 10. zlatou medaili v historii 28 účastí Československa a ČR na MBIo, jde ale o první v novodobé

historii od r. 1998. Úspěch je podtržen i výkonem ostatních členů týmu, kteří získali dvě stříbrné – celkově 53. Lukáš Fiedler (Gymnázium Jírovceva, České Budějovice) a 60. Vojtěch Brož (Gymnázium Budějovická, Praha 4) a bronzovou medaili na 91. místě Klára Pekařová (Gymnázium Jiřího Wolkerova, Prostějov). Česká republika se tak stala nejlepší evropskou delegací a po zlaté medaili na Evropské olympiádě mladých vědců se zařadila mezi nejuspěšnější evropské země v přírodovědných soutěžích středoškoláků.

Je zřejmé, že se u nás rodí skvělé talenty, které je potřeba rozvíjet a poskytnout jim mimořádné studijní i pracovní podmínky. MBIo vznikla před 28 lety v Československu, kde se konal i její první ročník. Dnes je Česká republika sídlem světového Koordinačního centra této prestižní soutěže – úspěch na ní otevírá dveře nejlepších univerzit. Více na <http://ibo2017.org/>

1 Zleva: Vojtěch Brož, Kateřina Kubíková, Lukáš Fiedler a Klára Pekařová

2 Zlatá, dvě stříbrné a bronzová medaile – výjimečný výsledek našich studentů na Mezinárodní biologické olympiádě. Snímky P. Šípka

